

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS:
Piacztor 452 szám alatt.

Megjelen a lap hetenkint négyszer u. m. vasárnap, kedden, csőtörtökön és szombaton.
Ara évnegyedre 3 ft. o. é. Hirdetési ár: négyhasábos sorért először 7 kr., másodsor 6 kr., harmadsor 5 kr.
Krajczár osztrák ért. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Előzetes s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

KIADÓ-HIVATAL:
Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Kolozsvár, máj. 28-kán 1862.

(H. S.) Hátra van még, hogy szóljunk valamit az erdélyi vaspálya rendeltetése- és jelentőségéről világkereskedelmi szempontból, mely szempont tulajdonkép a legfőbb.

Olvasóink ez ügy fontosságáról nem lennének egészen tisztában, ha ezt mellőznék; azon tisztelt olvasóink t. i. a kik e tárgyban megjelent röpiratokat és hírlapi cikkek nem olvashatva, ezen minket annyira közlő érdeklő kérdéssel tüzetesebben nem ismerkedtek meg.

Ez igénytelen tanulmány-cikkek két elsőjében elöadtuk az erdélyi vaspálya ügyének történelmét, s lehető röviden és könnyen felfogható módon emelők ki annak rendeltetését specialis erdélyi szempontból.

Folytassuk tehát — mindig az Y. S. által szerkesztett emlékirat nyomán — annak tanulmányozását azon szempontból, melyet a világkereskedelem döntő befolyású érdekei szabnak körül.

A közép európai kereskedelemre nézve a kereskedelmi és geographiai viszonyok két vonalt jelölnek, egy nyugatit, s egy éjszaknyugatit. Mindkettőre nézve kiindulási pont a Szulnatoroklat és Kúsztenzse.

A Szulnatoroklat és Galacz közti vonalon hajók járnak; Kúsztenzse pedig Csernavodával, s így tehát a Dunával vaspálya által van összekötve.

A nyugati vonal Bécs, Regensburg, Stuttgart, Strassbourg, Nancy, s Parison át a La-Manche-csatornához vág. Bécs már az európai vaspálya-hálózatba esik, s így Parissal és az európai szárazföld valamennyi nevezetesebb városaival összekötésben áll.

Bécsből egy közös vaspálya Pesten át Czechlédhez siet, itt kétfelé ágazik oly formán, hogy az egyik ág Temesváron át Báziaszhoz vezet, míg a másik ág Szolnokra visz, a hol ez szintén két ágat vet oly formán, hogy az egyik Aradra le, a másik ellenben (egyenest keletnek) Püspök-Ladány és Nagyváradra visz.

Báziasz ugy Galaczal, mint Csernavodával a Dunán közvetlen összeköttetésben áll, ellenben Arad és Nagyvárad se Galaczal se Csernavodával nem áll közvetlen egyenes összeköttetésben se vizen, se sinut által.

Csak egy pillantás a térképre, s azonnal könnyű az egészet felfogni.

De lássuk a másik világkereskedelmi vonalt. Ez az éjszaknyugati vonal, mely az említett kiindulási pontoktól Krakkó, Boroszló, Berlin és Hamburgon át az éjszakitengernek vág. (Krakkó már az európai vasutálózatba esik.)

Krakkótól Kassához nem vezet ugyan gőzerő, de Kassától egy közös vaspálya vezet Püspök-Ladányra; itt elágazik, az egyik ág megy Nagyváradra, a másik Szolnokon át Aradra, a harmadik Szolnok-Czechlédén át Báziaszra.

A nyugati vonalra nézve tehát Czechléd, az éjszaknyugati vonalra nézve pedig Püspök-Ladány ajánlkozik összeköttetési pontul, s e két összeköttetési pont szintén összeköttetésben áll.

Ezek után a szíves olvasó, ki ez egyszerű magyarázatot a földabroszon ujjával kíséri, magától is kitalálja, hogy az erdélyi vaspálya feladata a két nagy világkereskedelmi vonalt a kereskedelem célpontjág keletre kinyújtani, azaz: Galaczt úgy, mint Csernavodát egyfelől Czechlédde (Bécs, Strassbourg, Paris, La-Manche), másfelől Püspök-Ladányynal (Kassa, Krakkó, Boroszló, Berlin, Hamburg, éjszaki-tenger) a legalkalmasabb irányban összeköttetésbe hozni.

A világkereskedelem számító szelleme pedig, mely mindig csak saját érdekeinek hódol, azt mondja, hogy az Erdélyen át tervezett három vonal közül az létesítendő, a melyik először: körül-belől a legrövidebb; másodsor: a legtöbb főpontot érinti, s a leggazdagabb vidékeken vonul át; harmadsor: az éjszaki és éjszaknyugati vonalnak a mennyiben lehet, egyiránt lendületet ad.

Rendkívül szerencsés körülmény az, hogy a

nagyvárad-bodzai vonal oly tulajdonokat foglal magában, melyek mind e három igénynek nemcsak relative, hanem határozottan megfelelnek.

Vegyen bárki is egy czirkalmot kezébe, tegye a földabrosz illető pontjaira, s azonnal meg fog győződhetni, hogy a galacz-, bodza-, brassó-, kolozsvár- nagyvárad-czechlédi vonal sokkal de sokkal rövidebb, mint a galacz-, bukarest-, verestoron-, arad-czechlédi. Már pedig ez a földolog, mert főleg Galaczt kell szem előtt tartanunk, minthogy a Szulnatoroklat ugy most, mint jövőre, a legnagyobb bizonyossággal kiindulási pontul fog tekintetni, midőn is Kúsztenzse a legjobb esetben mellék- vagy fiokösszeköttetést (Filialverbindung) nyer. Következéleg a nagyvárad-bodzai vonalnak még akkor is határozott elsőséget kellene adni, ha másfelől Csernavoda Czechlédhez — Bukarest, Verestoron, Aradon át — közelebb esnék is, a mi pedig éppen nem ugy van, mert a csernavoda-, bodza-czechlédi vonal szintén rövidebb, habár a különbség itt kevésbé jelentékeny is. Ezt maga Beke, galaczi cs. k. konzul, s az európai dunabizottmány Ausztriát képviselő tagja is igazolja.

De ha a nyugati világkereskedelmi vonalra nézve a bodzai vonal rövidebb voltánál fogva kedvezőbb, ugyan e tekintetben még sokkal kedvezőbb az éjszaknyugati világkereskedelmi vonalra nézve, mert Galacztól (s akár Csernavodától) Püspök-Ladányig erre felé még jelentékenyebb a vonal rövidsége, mint Bukarest-Aradon át.

Továbbá (másodsor) a bodza-nagyvárad vonal területe sokkal gazdagabb és háládatosabb, s tulajdonképen több főpontot (várost, mezővárost) érint, mint a más két vonal.

Végül (harmadsor) a bodza-, brassó-, kolozsvár- nagyvárad-püspökladányi vonal valóságos közös vonal, mert ugy a nyugati, mint az éjszaki irányra nézve a legkedvezőbb ut. Ezen vonal Püspökladánytól elágazik; egyik ág megy Tokaj, Kassa, Krakkó stb. felé, a másik Czechléd, Pest, Bécs felé stb.

Ellenben ha a nyugati irányra nézve akár a verestoron-, arad-czechlédi, akár pedig a bodza-, arad-czechlédi vonal fogadtaték el, az éjszaknyugati világkereskedelmi vonalért négis engedményezni kell a bodza-, kolozsvár-, nagyvárad-püspökladányi vonalt, minthogy Galacztól (akár Csernavodától) Szeben, Arad, Szolnokon át Püspök-Ladányra kerülni igen nagy kerülő ut lenne, s gy egy helyett két vonalt kellene építeni.

Világos tehát, hogy a bodza-, kolozsvár-nagyvárad vonal minden tekintetben határozott előnnyel bír

Nyilatkozat. *)

Midőn alulírott csaknem minden erdélyi lapban s közlők a „K. Közlöny“ ide 77-dik számú távsürgönyében is, a nemzeti universitásban 1862. máj. 17-én ismét, habár nem érdemleges tárgyalás alá került 1862. máj. 29-én kelt, jól ismert s czímzett, de czímének neg nem felelő repraesentatiojáról, a fundus regius eppimost ülésező egyetemének beklüdt tudósításokat s értesítéseket zavarosoknak látom: ösztönözve érzem magam a fébertés és tévmagyarázatok elkerülése végett a következő igazító nyilatkozat megfogalmazására.

A f. k. főkörmányszék 132. maj. 9-ről 8370. szám alatt kelt rendeletében minden fennemlített repraesentatioira vonatkozó tanácskozási jegyzőkönyvet a nemzeti egyetemnek, valamint érdeklő különvéleményt az egyetem tagjainak, egyzersmind azon kérdésre egklüdtendő nyilatkozattal együtt rendelte fel: hogyan történt az, hogy az ellen- és különvélemények létezése mellett a nemzeti egyetem kisért iratában az állítatik, hogy a felirat a nemzeti egyetem minden tagjai által egyhangulag fogadtatott el?

A fennebbi leírásra a nemzeti egyetem a következő határozatot hozta:

1. Hogy a nemzeti egyetem nem köteles azzal, hogy a kívánt jegyzőkönyvet s ellenvéleményeket felküldje; azonban a legmagasabb helyhatóságról tiszteltetből azt csak ugyan szabad tetszése szerint (ivillig) felküldi.

2. Hogy a nemzeti egyetem szilárdan marad előbbi állítása mellett, hogy t. i. az eittet repraesentatio a nemzeti egyetem minden tagjai által egyhangulag elfogadtatott.

*) Nagyon örövendünk, hogy az idemes követ urnak törvényeink értelmében tett véleményét, ezen nyilatkozat által kiderítve látjuk. Szerk.

Az egyetem fennebbi határozata ellen én azonban ellenvéleményt jelentettem be, s már 1862. maj. 22-én irásban is átnyújtottam a nemzeti egyetemnek.

Erre vonatkozó indokolt ellenvéleményem a következő: 1. Hogy a nemzeti egyetem köteles felküldeni a f. k. kormányzékhoz a fülrendelt tanácskozási jegyzőkönyvet és ellenvéleményeket, és e szerint ezen elhatározás nemcsak a nemzeti egyetem szabad tetszésétől függ.

2. Hogy az említett (1862. máj. 29-iki) repraesentatio nem volt a nemzeti egyetem minden tagjai által egyhangulag elfogadva.

Maga a gróf helyettes Schmid Konrád ur is az egyhangu elfogadásra nézve fennebbi nyilatkozatát az 1862. máj. 22-iki nyilt ülésben helyesnek (für richtig) nyilváníttotta.

Szeben, máj. 24-kén 1862.

Balomiri János
szászvárosi szenator, s a fundus regius nemzeti egyeteménél Szászvárosszék követe.

Déva, május 20. 1862.

A föld.

Mióta a sajtó sajtóba szorult, elhatároztam volt mindaddig hallgatni, míg a sajtó a sajtóból ki nem menekszik. Azonban egy, a „M. Sajtó“ban: „Földvédelmi társulat“ cím alatt megjelent, jó akarattal írt érdekes cikk kivéve szép eszméből, s elhatározam Magyarországi föld természetéről és történetéről valamit írni, hogy birjunk egy általános fogalommal azon intézményekről, miket apáink a földmegmentésére hoztak; megjegyezvén én előre, hogy én inkább szeretném, ha a földvédelmi társulat helyett, földmentő társulat alakulna, még pedig mentől előbb.

Törvényeink a földre vonatkozólag mind ezen elvből indulnak ki: Magyarországnak egész földje, s ezen földön minden javadalmak, a magyar nemzetnek elidegeníthetetlen tulajdona. Magyar nemzet alatt azonban a gyakorlat soha sem értette, s ma sem érti kirekesztőleg a magyar fajt, hanem a magyar királyt, s Magyarországi összes népeket, t. i. a nemzetet.

Már az arany bulla 26. cikke azt határozza, hogy földbirtok idegennek ne adassék, s a mi adatott, az ország népének az is visszaadassék.

I. Ferdinánd III. V. 42. cikke szerint: hivatal idegennek nem adhatatik; a 43-ik szerint: ha adatott, elvétel. VII. V. 42-ik cikke szerint: az ország jóvédelmei az országból ki nem vitetnek, hanem itt a király és ország szükségére fordítatnak. 1559-beli 31. t. cz. ismét határozottan rendeli, hogy idegennek földbirtok ne adassék, egyzersmind jogot ad minden hazafinak arra, hogy az idegennek bár ki által, s bár mi czim alatt adott földbirtokot a maga számára visszazserezhesse; meghatározván a visszazsérés módját is. A Leopoldi hitlevél 5-ik pontja szerint hivatal csak hazafinak; a 6-ik pont szerint pedig földbirtok ismét csak hazafinak, még pedig érdemeseknek adatik. Ily értelemben számos törvényeink vannak, miket mind felhozni felesleges volna; elég ennyi annak megértésére, hogy apáink törvény által gondoskodtak arról, hogy Magyarországi egész területe, s ebben minden darab föld maradjon meg a nemzetnek, mint ennek kirekesztő tulajdona. Itt azt is elmondhatjuk az eddig mondottakból kifolyólag, hogy Magyarországon minden darab földnek — bár ki által birassék az — legfelsőbb tulajdonosa a nemzet. Innen a ki a maga földét külföldinek juttatja, az a nemzet tulajdonosi jogát sérti meg, s nem kétkem kimondani, hogy tudva vagy nem tudva, honarulást követ el; mert nem tesz kevesebbet, mint eladja egy darabját a hazának.

Lássuk már a föld természetét és történetét. Magyarországi földje három főosztályba sorozható:

I. Közföldek, vagy korona birtokai.

A közföldek, vagy korona birtokai az ország elfoglalása idejére vihetők vissza. Midőn az ország a nemzetségek, vagy törzsek, a nemzetségi ágai, s az ágak tagjai közt felosztott: részint stratégiai szempontból, részint a fővezér külön hasznára, részint ország közszükségére, az ország területe különböző pontjain nagy darab földek fennhagyatnak. A közföldek várakkal bírtak, miket itt kaptak, vagy azután építtek. Innen a közföldek vár-földeknek, vagy vármegyének nevezetettek, melyek mindmennyi szigetet alakítottak az ország területén. A vármegyék, vagy várföldek nem voltak hát egyebek kezdetben, mint fiskális uradalmak, s jóvédelmeiket előbb a fővezérek, később a királyok hűtők, s parancsnokait az okon a királyok tették. (Innen származik egy szakadatlan szokáson, hogy amár később a vármegyék lényegileg más alakot öltöttek, a főispán tetele a király kirekesztő joga maradt mind e mai napig.) Hogy mennyire rendelkezhetek a fővezérek a közföldek felett? nem bizonyos; ugy látszik azonban, hogy tettek azokból ajándékozásokat, mint Árpád Edunak és Edunernek (Horvát Ist. gyökerez nemzetségekről irt értekezése), de az bizonyos, hogy a királyság alatt a közföldeknek a koronától elszakítása eleitől óta tilos volt. Erre mutat I. Ist. II. K. 6. fejezete: „ita etiam res, milites servi, et quid quid ad nostram regalem dignitatem pertinet, permanere debet immobile, et a nemine quid inde rapiatur, aut subtrahatur, nec quis

pian in his praedictis sibi favorem acquirere audeat." De meg is esküdtek királyaink II. Endrén kezdve, hogy a korona javait, s más országos javadalmakat el nem idegenítik. (Valahányszor a törvény a koronajavakról emlékszik, tulajdonosnak mindig az országot mondja.)

Mindamellett többször megtörtént az, hogy királyaink a korona földbirtokait, s más köz javadalmakat elidegenítették. Már maga a kegyes király sokat ajándékozott azokból, leginkább a papoknak; honnan azoknak visszaszerzése többször országos szükségké vált. Mi kilenczszéri visszaszerzésnek akadunk nyomára, és pedig:

1. Kálmán alatt, kinek I. könyve 15. fejezetében ez iratik: "... placuit omnes pristinas, praeter quas sanctus Stephanus donaverat, solio regali reddere, quia indignum erat nobis recedentibus curiale nobiscum honorem recedere; ubi praestat nos et venientes copiam honoris invenire." E szerint a Szt. István uralkodása határidőül tűztetik ki, s az azon innen elidegenített koronajavak visszavétetnek.

2. Alig telik el száz év, s a koronajavak másodszeri visszaszerzése szükségké vált: mert III. István, II. László és IV. István a magok pártbíveiknek sokat — II. Endre pedig csaknem minden koronaföldet s más javadalmat elvesztetett volt, úgy hogy még IX. Gergely pápa is szükségnek látta IV. Bélát egy 1235-ben, július 15-én kelt levelében arra inteni, hogy a koronajavakat szerezzé vissza; mely oklevelet, minthogy az felvett tárgynkra sok világot vet, ide irok: "Illustri viro Belae juniori Regi! Intellecto jam dudum, quod charissimus in Christo filius noster, illustris Rex Hungariae, pater tuus (II. Endre) alienationes quasdam fecerit in praedictum Regni sui, contra Regis honorem; Nos super hoc paternae affectione consulere cupientes, eidem Regi direximus scripta nostra, ut alienationes praedictas — non obstante juramento, si quod fecit de non revocandis eisdem — studeat revocare, quia cum teneatur, et in coronatione sua juravit: etiam jura Regni sui, et honorem Coronae filibata servare. Illicitum profecto fuit, si praestitit de non revocandis eisdem alienationibus huius modi juramentum, et propterea penitus non servandum. Quocirca Serenitatem tuam monemus, et hortamur attente, quatenus in ea Regni parte, quam ex ordinatione patris tui habes, alienationes eas revocare procures." Kováchich (vest. com.) felhossa IV. Bélának három oklevelét, egyiket 1231-ből, mely szerint a korona javai visszaszerzése, országgyűlés határozata nyomán már azon évben meg volt kezdve; másikat 1237-ből, harmadikat 1239-ből, melyek szerint még ezen években folyamatban volt. Ez utolsó így hangzik: "Invenimus terram quandam nomine N. in Comitatu de Kumarun existentem, ad castrenses de Zuglauer, et ad castrenses praedicti Castri de Kumarun communiter pertinentem, a Curiali Comite (advárbiro) archiepiscopi possessam; quam iudices nostri ad revocandas Castrorum constituti Castri restituerunt antedictis."

3. A mongol pusztítás által (1231–1244) a korona javai is zavarba jöven, harmadszor szereztetnek vissza az 1267-beli 2. t. cz. szerint: "Item volumus, quod omnes terrae castri, vel udvarnicorum, ad quas populi nostro nomine, vel dominae Reginae sunt congregati, Castro, vel udvarnicis restituantur." (Kováchich vest. com.)

4. III. András, Venczel és Otto megint sok ajándékozásokat tettek a korona javaiból; honnan azoknak negyedszeri visszaszerzése megint szükségké vált; mi is I. Károlynak feltételébe iratott: "Regnum sibi commissum, et jura regalia non minuire, imo et male alienata haecenus, secundum datum sibi gratiam in ius pristinum revocare (Kováchich vest. com.)" Horváth István a győkeres nemzetiségekről írt munkájában felhossa az 1328-beli országgyűlés idevonatkozó határozatait; melyek szerint a per productionis volt, minőt a comp. V. edictumában találunk. Nevezetesen az ítélet záratéka oly esetben, midőn a per alá vett föld a tulajdonosnak visszajuttatott: "Unde Nos ex relatione supradictorum juratorum, et nobilium certificati praescriptas possessiones scientes et intelligentes ipsorum fore haereditarias, et a tempore, cuius memoria in Contrarium non existat, per progenitores eorumdem habitas et possessas, eisdem remisimus et resignavimus pacifice possidendas."

5. Mária és Erzsébet királynők, s a vesztegető Zsigmond megint sokat eladományoztak a korona javaiból. II. Ulászló pedig csaknem mind elvesztette azokat: a honnan az 1514-beli I. t. czikben azoknak visszaszerzése meghatározatik, és végre is hajtatik, mi is már az ötödik visszaszerzés.

6. Magyarországnak Erdélytől lett elszakadása után Erdély külön háztartásra szorulván, a közigyelmeleke különös figyelembe vétettek. Innen Erdélyben a közföldek, s más országos jövedelmek 1588-ig, különösen az egyházi javadalmak világiatizációja (secularizatio) által szembetűnőleg szaporodtak; de 1588-ban december 8-án a változó elméjű Báthori Zsigmond, a Géczi János gyámkosága alól fölmentetvén, háromszori lemondása által, a több nyomor mellett a korona javait is zavarba hozta, ugyan is a II. Rudolf biztosai, mint Básta, az egy néhány hónapig országolt Báthori András, Mihály vajda, Székely Mózes s maga Báthori Zsigmond is széltiben eladományozták pártbíveiknek a korona javait. Innen 1615-ben azoknak visszaszerzése elhatározatik, s végre is hajtatik egy rendkívüli törvényszakon; epochát az 1588-ik évi december 8-ika állítatván fel, minél fennebb menni nem lehetett, (lásd Apr. II. R. 8. t.); de ezt megelőzőleg

7. 1607-ben elhatározatott volt az inscriptio koronaföldek visszaszerzése.

8. Szerzeteknek vissza a köz-földek az 1650-dik évi october 24-én kezdődött rendkívüli törvény szakon; de már ekkor határidőül, minél fennebb menni nem lehetett, az 1615-ik év tűztetik ki.

9. 1657-ben II. Rákóczi György a fejedelemségből kiesvén, bekövetkezett a fejedelmek gyakori változása, mi a korona javait is zavarba hozta: meghatározatik hát az 1663-iki szeptemberi gyűlés 3. t. czikkében, mi a comp. V. R. 27. edictumában is beírva találatik, azoknak visszaszerzése, mi is már a kilenczedik; határidőül 1657-ik év (nov. 1-8) napját kell érteni: mert akkor tétetett le II. Rákóczi György, s az eredeti t. czikben is így van) állítatván fel.

Ezen törvény alapján (ha nem eszünk, 1827-ben volt az utolsó productionis per. Mária Terezia egy hirdetményében az epochát 1588-ra vitte vissza; de törvénytelenül: mert mint látók, a törvény az 1657-ik évet határozta volt határidőnek, mivel fennebb menni nem volt volna szabad.

Vannak még a korona birtokában magszakadás vagy nóta által fiskusra szállott földek is; de ezek már nemcsak tulajdonosi joggal nem bíratnak a korona által, s így nem tiszta korona javak, de azokat a fejedelem számos törvényeink rendelete szerint jól érdemesült honfiaknak adományozni köteles. Ezeknek hát a korona nem tulajdonosa, hanem csak ideiglenes birtokosa.

II. Tulajdonok, vagy örökségek.

Már a szent szövetség 2-ik pontjában (névtelen jegyző 6. f.) meghatározatott volt, hogy a foglalandó földről minden részestőljön; a mint hogy a 108 győkeres nemzetségek, vagy törzsek, az elfoglalt Magyarországot — az első szakaszban megírt köz-földek kivételével — egymás közt fel is osztotta; vagy a Kéza Simon szavai szerint: "Illi quidem capitanei locum, descensumque... sibi eligerunt; similesque et generationes alias, ubi eis placuit eligentes." Ezen első foglalás földek mind megannyi szabad uradalom voltak, s uraik által teljes tulajdonosi és szabad rendelkezési joggal bíratnak; a honnan azok tulajdonoknak (proprietas, proprium) örökségeknak (haereditas), s minthogy a vármegyei kormánytól merőben függetlenek voltak, s birtokosaik a maguk saját — nem pedig az ország hivatalos zászlós urai zászlóik alatt — saját zászlójaikat vezették, szabad zászlós uradalomnak (libera baronia, liber baronatus), s ezen szabad uradalom tulajdonosai: tulajdonosoknak (propriarii) örökösöknek (haereditarii) és szabad zászlós uraknak (liberi barones) nevezetettek (lásd Horváth István Magyarország győkeres nemzetségeiről írt munkáját).

A tulajdon, és a III. szakaszban írandó adományos, vagy másként szerzett föld természete közt lényeges különbség volt, s van ma is; a többek közt — mint mondók — a tulajdonok nem tartoztak a vármegyei kormány alá, hanem az illető nemzetségi, vagy ágazati bíróság alá, mint hajdan a székelység (lásd Kallai székelyek eredetét). Nem királyi adomány által bíratván, a tulajdonban királyi jog (jus regium) nem volt, s így magszakadás esetében nem szállott a fiskusra, szintugy, mint a székely örökség nem szállt ezen tulajdoni természetét fogva, innen a tulajdon feletti szabad rendelkezést királyi helybenhagyás (consensus regius) nem gátolhatta. A tulajdonról, vagy annak népétől, adót, vagy más rovattal venni nem volt szabad. A tulajdon oly sérthetetlen volt, hogy például, ha ebben valaki lopást követett el, I. László III. k. 12. fejezete szerint azt be kellett jelenteni a tulajdon urának, vagy tisztartójának; kik ha otthon nem voltak, várni kellett 10 napig, s csak a 11-ik nap mehetek be a tolvaj megfogására. A tulajdon a tulajdonos engedelmével nélkül még a király sem szállhatott meg; s a tulajdonos ur feletti ítéletet senki más, mint a király s ez is a szabad mezőn — nem pedig valamely fiskális varban mondhatott (1293-beli 35. t. cz. Kováchich vest. com.)

A tulajdon, és a birtok természete közti különbség megérthetése végett csak két helyet idéztünk: egyik IV. Bélának egy oklevele 1262-ről: "memorata siquidem possessio, decedente Turda filio Mortun absque haerede, cuius possessio ad manus nostras secundum approbatam Regni nostri consuetudinem fuerat devoluta; cum non esset haereditaria ipsi, sed a felicis memoriae Bela Rege avo nostro, per antecessores ipsius Turdae Seud videlicet et Martinum acquisita." Ebben ki van mondva, hogy a Turda birtoka azért szállott a királyra: mert nem volt örökség (tulajdon), hanem a Turda ősei Seud és Márton által III. Bélától adomány által szereztetett volt. A másik az Apr. Const. III. R. 76. 6., melyben a tiszta székely örökség tisztán megkülönböztetik azon székely jöszágtól, melyben vagy a birtokos, vagy más királyi jog vitte be, s ezt annál fogva birtokká változtatta. Az első kimondja, hogy abba királyi jognak nincs helye; a másdikban megint különbséget tesz azon jöszág közt, melybe a birtokos önként vitte be a királyi jogot (királyi jogot egy jöszágra bevinni annyit tesz, mint azon jöszágra adománylevelet venni) és a közt, melybe más vitte be a királyi jogot; s ez utolsó esetben azt rendeli, hogy az ily jöszágon csak 32 év az időmulás, nem pedig 100 év a királyi jog ellen; mely 32 év eltelté után az ilyen birtok a törvény sajai szerint: "ismét a régi haereditarium jura redede."

Azt mondók: hogy a tulajdon eredete az első foglalásra vihető vissza, ez ugyanis van általános; de megtörtént az is, hogy a királyok is osztogattak szabad uradalmi jogokat, mint II. Endre Aragoniai Simonnak (Horváth Ist. gyök. nemzetségek.) (Vége következik.)

Felső-Rákosi, május 15-én 1862.

A "Kolozsvári Közlemény" idei 64-dik számában (Erdővidék ápril 13-ról) megjelent "egy szántóvető" aláírású értesítésben megdöbbenve olvastuk a világ előtt még eddigelő jó hírben álló közönségünk becsületének megcsorbitását, ennélfogva régi jó hírnevünk és becsületünk levén kockára téve, felhíva éreztük magunkat s ezt kötelességünknek ismerjünk azt nyíltan védni a világ előtt, s azon tényeket, melyekkel közönségünket terheli, csupa meztelen állapotban állítani a t. olvasó közönségébe, hogy tünjék ki "szántóvető ur! az ön ellenszemes okoskodása, és leírásának igazságtalansága.

Irja "szántóvető" ur, hogy a f.-rákosiak közül többen kihágásokat követtek el az urasági erdőben, s hogy a szolgabíró is kán volt nyomasztás végett; ezután azt mondja, várjuk el az eredményt. Pedig tudhatja mi az eredmény, mert az erdő tilalma áthágásával vádolt egyének több ízben felszólítottak kihágásokokról megbüntetésre, de ők magokat hibásoknak nem ismerve, ezt nem teheték, minek következtetés lett, hogy az ügy v. megyei szolgabíró tks. Gergely Ferencz urhoz jelentették, ki is kinyomozás végett megje-

lenvén, a vádolt egyéneket maga eleibe idézve, felszólította a kár megtérítésére; de ők azonnal kinyilatkoztatták, hogy ők nem hibások, és hogy azon erdő, hol erdőzték, nem uraság, hanem a falusi közönségé, s hogy a dolog tisztában kitünjék, felkérték t. szolgabíró urat a kérdéses helyszínen való megjelenésre; így lett, hogy ő s a birtokosok felhatalmazottja, erdőzse és erdőpásztorai, úgy szintén közönségünk előjárói és a volt (üreg) erdőpásztorok a helyszínerre kimenvén, közönségünk erdőjének törvényes határa kijaratván, tisztán kitűnt, hogy a kérdéses erdőrész a felső-rákosi közönségé, nem pedig urasági; mire elég commentar a t. szolgabíró ur által felvett jegyzőkönyv. Az eredmény itt van; tehát a birtokosság tette előbb a kihágást, s még is vádlónak lépik fel, holott vádló lehetne.

Másik közönségünket terhelő vádja az értesítőnek, s hogy nincs személyes biztonsága Felső-Rákoson, molnár B. János agyonütése. Ez eset leírásában is "szántóvető" ur! igen eltért az igazságtól, kötelességünknek tartjuk azt is, hogy a mint jegyzőkönyvileg is (törvényszéknél) áll, a t. olvasó közönség eleibe terjesztjen. Ugyanis mart. 15. éjféli után 1 és 2 óra közt helybeli lakos Székely Miklósnak felgyújtván csúre, minden gazdasági épülete, 15 darab szép marháival áldozata lett sat.

Székely Miklós nem többekre, csakis említett molnárra gyanakodott; volt is oka erre, mert ötlet az említett molnár, mint malombíró, kötelességében bí eljárássért s igazságszágért több versen fenyegette; de Sz. M. csak várt, hogy mindent bővebben megtudva, egyszer befogassa árendását, mert oly dolgok jöttek tudomására, melyek kiderítették, hogy ő volt a bösölő. A mig Sz. M. és fia erkölcsi magaviseletéhez homály nem fért, addig az említett molnár sok izben hevert a számos-újvári orsz. fogda falai közt; miről bizonyítványokkal bírnak Füle és Bardocz községek előjáróitól, honnan ide származott. Ugy Orlándról egyénit, hol is lólopásért veréssel vettek elégtételt; de utóbbi napokban magaviseletéből is látszott, italtól örléssel járt a faluban az égés után, azelőtt soha nappal csak este, honnan mint Silenus bí embere ballagott baba; mart. 22-én bejött a faluba örölni valóért, talákozott a faluba Sz. M. fiával, megszólítván, kérdé hvá János? mire a fu azt felelé az erdőre... fáért, mire a molnár gúnyosan e kérdést intézé: hát a hátadon hozod-e haza, vagy a Daru és Vidámmal? Na! már most ítélg meg t. olvasó közönség kell-e ennél több? Egy azelőtt jó állapotban, de most csaknem mindenétől megfosztottul szegénynek, hogy a kezében levő fejszével hozzá ne tüssön? Mikor a gyanús e gúnyos szavai újabb felszaggatták koblének sebeit, lelke eleibe varázolták a drága marhákat s hallotta a kintől bőgőket azon szét marháknak, melyeknél a vidéken szebbet látni nem lehetett; aligha keresztényi indulattal megszüntetésüket bárki elnézné. E gúnyos szavai idézték az ő agyonütését és az ifjúnak keserves nyomorba jutását. De már mind hiába! az indulat rohamai és az elkeseredés vitték eszméletlenül e vakmerő tette, és pedig oly hirtelen, hogy képzelnem sem lehetett, hogy a pillanat műve az nap oly gyors kimenetelű legyen. És most "szántóvető" ur! száljon magába és képzelje magát azon állásban, melyben volt akkor ezen ifjú (nem is értkor, 21 éves heves) embertársunk, tegye szívére kezét s lelkiismerete szárára hagyatva mondja meg, hogy vajjon nem lett volna-e ön is ily állásban kani érzellemmel, tudott volna-e parancsolni az indulat és elkeseredés e mágos fokra bágott rohamának, ha mindjárt maga előtt a megsemmisülés tátongó örvényét — hogy elnyelje — látta volna is? Bizonyára emberi természetéből kiindulva nem!

Irja tovább "szántóvető" ur! mely § nál fogva vannak szabadon, erre a felelet: egész előjáróságunk kezese. A pedig, hogy midőn az előjáróság előtt kérdezte Sz. M. a molnártól, hogy vagy sat. azt felelte: elég rosszul tette; nem a mint ön írja, hogy nem ütött jól; maga az övégy vállomása is ez; továbbá, hogy Sz. M. vasdarabbal vert hozzá, s a cigányán védőleg lépett volna fel, meghazudtolja a jegyzőkönyv, mert egyetlenegy vallomás sincs ezekről, sőt vasdarabot senki se is látott. Abból, hogy Erdővidék fészült figyelemmel várja az eredményt, s a vádlottak miként büntetődnek, semmi sincs, inkább azt mondja, megmenekedünk egy lökőtől. Maga az övégy se veri bujába fejét a falba, inkább azon müködik, hogy Sz. Miklóssal békeségre lépve fizetne neki, enyésződne el a per; *) tehát e se aggodik.

Végre tudja meg "szántóvető" ur! hogy egy szerencsétlen eset miatt nem lehet egy egész közönség becsületét kockára tenni, s kimondani, hogy ott nincs személybiztonság; e szerint rágalmozó ellenszemes okoskodásait alaptalanok nyilatítjuk, és felkérjük, ne legyen eleplezett, hanem nyílt ellenséget, a kétes barátát; azért ha tollat ragad kezébe, hogy eseményt írjon le, írjon bizonyosat, ne legyen részrehajló, hanem maradjon az igazság mellett, s mint szántóvető ne hintén az erkölcselenség konkolját, hanem a becsületesség tisztabuzáját; mert azt mondja az irás: "Kik hamisságot szántottak, és gonoszszágot vetettek, ugyan azont aratnak." Job 4. 8.

F.-Rákosi közönség előjárósága.

KÜLÖNFÉLÉK.

— Azon szerencsétlen esetről értesültünk, hogy Marosszék kedvelt főorvosa dr. Bálteki János közelebből Mező-Szentgyörgyre egy szenvedő beteghez hivatván, utköz-

*) Mi kiaduk e feleletet a közönség kedvéért, azonban éppen ezen feleletben oly eszméket látunk, melyek nem mutatnak az előjáróság helyes felfogására a rendről. A molnár elég embertelen volt, hogy a kárvallott Sz. M.-et e fát gúnyolta; de azon 21 éves fiatal csakugyan elvett volt, hogy egy gúnyra mindjárt fejszét fogott, s magát a legnaivabbnak tartotta; gyilkos lett! Széledíteni fogja ugyan büntetés az égés miatti elkeseredés és az, hogy a gúnyolódó molnár rossz jellemű volt; de a gyilkosság bűnt semmi sem törli le róla, és senki sem mentheti azon szerencsétlen ifjút, mert nem is vérekezés közben, véletlenül ejt a halálra sebet; hanem egy gúnyolódó szóra, saját kézzel levő ellenfelet fejszével támadta meg. Nem szabad senkinek újat sértőlelésben bíróknak s elégtérőnek lenni, s egy gúnyosra fejszékkel felelni, éppen nem emberséges dolog. Szerk.

POLITIKAI HIREK.

ben a nékiadult lovak elragadták a szekeret, s az felfordulván az említett főúró egyik lába kettétört. Ezen szerencsétlenség általános részvétet ébresztett.

— Bécs környékéről vándorolnak ki az emberek Muszkaországba! Ez német lapokban olvasható.

— Az ismeretes három bécsi sajtóperben 23-án mondták ki az ítéletet. Friedmann Bernát, a „Neueste Nachrichten“ bécsi születési szerkesztő tulajdonosa, közszendháborítási és izgatási vétségben, Delpiny Gyula, magyarországi születési munkatárs ugyan e vétségben büntetésnek nyújtottatott. A büntetés mértéke feletti tárgyalás legott elkezdődött, a melybe a „Vaterland“ is, — mint a melyre a „bűnös“ már előbb ki lőn mondva — belevonatott. Az államügyész, a „Vaterland“ főmunkatársa, porosz születésű Keipp tudor ellen két havi egyszerű börtönt, s a bíródalomból való kiutasítást kért. Délutáni egy órákor az ítélet kimondott és pedig: Friedmann három havi egyszerű börtönre, egy hónap alatt súlyosítva, s 1000 fti cautio-vesztésre; Tkalac, az „Ost und West“ horvát születésű szerkesztője hat hónapig egyszerű börtönre, egy napi börtön súlyosítva, s 1000 fti cautio-vesztésre; Keipp egy havi egyszerű fogságra s 1000 fti cautio-vesztésre; Delpiny pedig három havi egyszerű fogságra ítéltetett. Az elítéltek mindnyájan fűlbebezték.

— Debreczenben egy szünügyi egyelet alakult, melynek feladata a színház iránti részvétnek ottani terjesztése, s tehetsége szerinti pályadíjak kiütése által a színházi könyvtár gyarapítása; e mellett az ottani szintársaság némi részbeni ellenőrzése azon célból, hogy a színház a nemzeti irodalom irányában feladatát minél inkább teljesítse. Ezen egyelet szavazati joggal bíró tagja mindenki, a ki évenként egy forintot fizet. Kötelezettsége, ha azt megújítani nem kívánja, éven töl nem terjed. Az egyelet közgyűléseket tart, hol mindenkinek szava van utasítani a választmányt teendőire nézve, s meghírni eljárását. Az egyelet már jócska gyarapodásnak örvendhetett, mert képes volt már 50 darab arany pályadíjat kiutálni. Most ország szerte felszólítást intézett a színház barátaihoz, hogy részvényök által ezen egyelethez csatlakozzanak. Ily felhívás van letéve szerkesztőségünkhez is, s mi örömmel elfogadjuk azonnal bejelentését, kik ez egylethez csatlakozni kívánának.

— A „Győri Közlöny“ Lisznyai Kálmántól kereskedődalokat közöl. A győri kereskedő begédek meghitták költőket a cserebogár szigeten adott majálisukra, s ime, az ő Pegazusa rögtön talpon volt, hogy kereskedő dalok által viszonzza szíves figyelmüket.

— Arad megyében Moroda és Gyarmathá román községek, melyek egy közös jegyzőséghez tartoznak, a hivatalos nyelv iránt tanácskozásnak, az előbbi a román, utóbbi az eddigi szokásban volt magyar nyelv mellett nyilatkozott. Szent-Anna német község az iskola- és egyházi ügyeken kívül továbbra is a magyart tartja meg hivatalos nyelvnek, melyen községi ügyeit vezeti fogja.

— A déli államvaspálya igazgatósága június közepe táján tengeri kirándulást készült rendezni Budáról Triesztbe. Az árak annyira jutányosak, hogy a nagyon szerény vagyonnak is résztvehetnek a kirándulásban. A második osztály mérsékelt ár 18, a harmadik 12 fti lesz oda és vissza. A kirándulás napi tartama alatt az utasok minden költség-szaporítás nélkül megtekinthetik a világhírű adelsbergi barlangot kivilágított állapotban, s résztvehetnek egy tengeri kirándulásban Miramareba és Capo d' Istria. A kirándulásnál 600 utasra számít az igazgatóság.

— Az akadémia palotájának építése már javában foly. A terv mely szerint ez történelmi Stühler porosz építész által egészen újra készült, s a részleteket Skalnicky és Diescher hazánkban készítették el hozzá. A palota kétemeletes lesz, csak a középső homlokzat fog három emeletre emelkedni. Itt lesz a kétemeletbe felnyúló pompás díszterem is. A palota egyelőre nem építetik ki egészen. Az első emeletet kettős ablakok fogják díszíteni, s a középső ablakpár felett állandó Magyarországi címere, a többiek fölött feliratok és jelképek nevezetes költőktől, például talán ez is: Lassan jött tovább érsz. — Feljárt kocsiszámára nem lesz: a magyar tudós gyalog járt az ideig. Torony sem jön az épületre és így óra sem: néha nem jó tudni hányat ütött. A főhomlokzatot szobor fogja ékesíteni. Az első titkár és a pénztárnok 15—15 szobából álló lakást kapnak, konyhát és éléskamrát is becsatolva.

— Prágában az ottani journalisták és művészek, Reményi tiszteltetére egy estélyt rendeztek, melyen művész hazánkfiának egy Cseh- és Magyarország címereivel díszített billikomot nyújtottak át. Reményi még az estélyen kijelenté, hogy ez emléket, mely a cseheknek a magyarok iránti rokonszenvük jeléül adatott át, magának meg nem tarthatja, hanem azt a magyar nemzeti múzeumnak fogja ajándékozni, a mit meg is tett.

— A volt „Budapesti hírlap“ szerkesztőjének Nádaskay Lajosnak özvegyét a kormány egy évi kegyelemdíjban s azon kívül gyermekei kiueveltetésére fordítandó külön összegben részesítette.

— A southerlandi hercegnőről azt írja az „Alfred“ londoni tudósítója, hogy a magyar ruhákat igen szeretné látni, de oly nagy volt a por és a rendtelenség, hogy nem lehetett kifüggeszteni. A hercegnő keble fölött egy pompás mellűt viselt Magyarország címerével. Érdekes még az is, hogy a hercegnő termeiben minden magyart magyar nyelven fogad.

Nyilvános köszönet.

Alólirott, mint a helybeli ev. ref. főtanodai zenekar előjárói, nem mulasztják el tekintetes Kulisseki János urnak zenekarunk irányában tanúsított szíves anyagi részvételét, a mi s a zenekar nevében hálás köszönetünket nyújtani, s egyszersmind fiatal zenekarunk iránti kegyes pártfogását, figyelmét ezutánra is kikérni. Fogadja ön még egyszer köszönetünket, tiszteletünket. Mely után vagyunk a tekintetes urnak alázatos szolgálóinak.

Takács Zsigmond rendező.
Héczei Lajos pénztárnok.

Francziaország. Páris, máj. 22. A „Vaterland“-nak írják: A garibaldisták idétlen vállalata teljes visszahatást idézett elé a pápa javára. Goyon tábornoknak már meg van mondva, hogy vissza fog térni Rómába. Meddig fog ez így maradni, az más kérdés. Egy francia államférfi, levelező jelenlétében így nyilatkozott, hogy az olaszországi legújabb események kiszámíthatatlan fontosságúak, s most már el fog dőlni, vajon a császár küzdterére lép-e a mazzinizmussal, vagy egyesül a forradalommal.

Miksa főherceg kijelöltetése a mexikói trónra teljesen valószínű. Francziaország bizonyos eshetőségre 6000 főnyi megszálló csapatot ígért ő fenségének. Önként érthető, hogy minderről csak akkor leend hivatalosan szó, ha előbb a francziák urak lesznek Mexikóban. Magasabb kormánykörökben a hadjárat tulajdonképeni célját, s egy erős kormány felállításának szükségességét azzal indokolják, hogy az északamerikai egyesült államok akadályoztatásának Mexikó elfoglalásában, mely állam arra van hivatva, hogy összekötő kapocs legyen Európa és Ázsia kereskedelme közt.

Az „Opin. nation.“ Napoleon herceg lapja következőleg ír a meghiusult garibaldista kiserletről: „Tudva van, hogy azon hosszú ideiglen, melyet Francziaország 13 éven át annyi áldozattal tartott fen Rómában, vége felé közeledik: csaknem meglehet mondani a megoldás óráját. Senki sem kételkedik többé e felett, az ügy ellenségei legkevésbé. Levertségük s a végzet elhárítására irányított tehetetlenségük látható tudata biztos jelei annak, hogy legyőzettek, s azoknak tartják magukat. Minő végzettségűség okozza tehát, hogy ezen perczen veszítik el az olasz ügy ledmelegebb barátai türelmüket? Tudjuk, hogy a tények nem voltak hasonlóak mindig a szavakhoz, hogy bizonyos ingadozások keltelt vontak maguk után; vannak azonban a rosakaratonál erősebb helyzetek; ime, Francziaországban bizonyára nincs ellenszenv az olasz ügy iránt, a körülmények nyomása azonban megfontolást érdemel. Olaszország királya nem sokára be fog Rómába vonulni. A legbiztosabb azon boszankodásának tulajdonítsuk-e a Felső-Olaszországban nyilvánult megakadályozott mozgalmat, hogy közreműködésük nélkül látnak teljesülést felé haladni az egységesítés művét, s ha ott nem is, legalább szeretnénk másutt közeledni; vagy pedig mivel Róma cselekvési körökön kívül esik, először Velenczével akarnak foglalkozni? Bizonyos hogy az önkényesek hadváltati kísérlete, mely Tirolon keresztül akar Ausztria ellen hatni, maga az olasz kormány által fedezettett fel, s akadályoztatott meg. Egy rendes kormány nem engedheti meg, hogy alattvalói hadüzenet nélkül háborúval támadjanak meg egy idegen nagyhatalmat. Azonban nem kell kifeledni a számítástól a lelkesült bonszeretet sem, mely az önkényesek bátor s kalandos főnökeit arra ösztönözte, hogy mozdítsák elő az osztrák uralom alatt maradt testvérek megszabadításának művét. Olaszország talán még nem oly erős, hogy sikeresen segíthesse a szenvedő nemzeteket, azonban be kell vallani az olasz mozgalom azon egyik bűnös oldalát, hogy az távol minden önösségtől, a legelénkebb rokonszenvvel viseltetik a népek iránt. Nékünk, francziáknak, igen tartozkodlag lehet szólnunk azon eseményekről, melyeknek legközelebb Felső-Olaszország volt színhelye. Megjegyezzük csupán, hogy vannak emberek, kik bizonyos idő óta meg hasonlást akarnak előidézni Ratazzi és Depretis a balpárt vezetője közt, s feszülté akarják tenni Garibaldival való viszonyát, mi mindenesetre gyengítés lenne. Már pedig a közügy érdeke kívánja, hogy a nemzet legépéséről; s kitünőbb emberei közt tökéletes csend uralkodjék. Megjegyezzük továbbá, hogy mikor Cavour megakadályozta a pápai államok ellen intézett expeditio megindulását, a torborzások ellen intézett körlevelet nyomban követte a rendes katonaság általi szabályozott megszállás. Most legjobb s leghatásosabb eszköz a türelmetlenség eloszlására s a hozott szigorú rendszabályok igazolására haladéktalan Rómába menni. Mi különösen arra fektetjük a súlyt, hogy Francziaországban nagy kötelességet kelle teljesítenie. Ha tulságosan hátráltatja, hogy Róma önmagának adassék vissza, csak a türelmetlenségek öregbedését segíti s a nyomást idezi elő, melyekért felelősség hárulnak vállaira. Az olasz mozgalom az egyetértésben kezdete meg, nem végződhetik erőszakkal. A kibágások veszélyezik az ügyet. Tőlünk függ azokat lehetetlenné tenni: távozzunk Rómából. Vannak európai hatalmak, melyek késégtelenül örülének, meghasonlva látván Olaszország királyát Garibaldival s a hőselkü önkényesekkel, de Francziaország gyászt ölthetne ez esetben. Az olaszországi nehézségek megoldása igen könnyű s egyszerű: „Róma és amnesia.“

Olaszország. Turin, május 22. Az olasz hírlapok jelenleg két kérdés felett vitáznak: Vajon tudott-e a kormány a déliroli hadjárat előkészítéséről, s vajon Garibaldinak van-e joga hasonló vállalatra. Ez utóbbi a „Dritto“ szerint semmi kétséget nem szenved; ellenben a „Perseveranza“ és „Opinione“ más nézetben vannak, nem jogi szempontból ugyan, mert a szicíliai hadjáratra mindkét fél büszkén hivatkozik, hanem alkalmosszerűség tekintetéből, mert Ausztriával szemközt határtalanul több van kockázattal, mint Nápolylyal volt az eset. Az előkészületek nem lehettek a kormány előtt ismeretlenek; mert a gordonai fegyvergyár, hirszerint, csupán a szabadosapatbeliek részére dolgozott. Ezek négy tábori ágyút nyíltan szállítottak át Schweizből Valcamoniacba. Garibaldinak egy folyó hó 13 ról a „Times“-hez intézett iratából a látszik, hogy a török kormány Galacban olasz fegyverszállítmányt foglalt le. A tábornok kéri a „nemesleltű és szabad“ Angliát, hogy vessen közbe magát a fegyverek kiadatása végett.

A caprai hős elkeseredett szavakban fakad ki azon eljárás ellen, melylyel a vállalat részesei Bresciában letartoztattak. A „Dritto“-ban következő tartalmu nyilatkozatot közöl: „Még nem tudom bizonyosan a bresciai vérfürdő halottjainak és sebesülteinek számát. Csak azt tudom, hogy gyermekek haltak, s nők sebesültek meg. Olasz katona! En nem hibétem, hogy olasz katona fegyvertelen nőket és gyermekeket gyilkolhatott le. A gyilkosoknak, katona öl-

tönybe rejtett zsoldosoknak kellett lenniük. És az, ki e gyilkosságot elrendelte . . . oh! azt ajánlani fogom hóhérnak. En is azt tanácslom a bresciaiaknak, emeljenek szobrot Papoff orosz tisztnek, ki kardját széttrte, midőn azt parancsolák neki, hogy a fegyvertelen varsói népre tüzeltesen. Trescorre, máj. 19. 1862. Garibaldi.

Erre feleletül a kormány következő nyilatkozatot hozott közre a hivatalos lapban:

„A miniszteriumhoz érkezett hivatalos jelentések szerint 16-kán este Bresciában mintegy 300 emberből álló tömeg, a fegyház ajtaját feltörvén, a folyosóra nyomult. A 8 emberből álló őrség szuronyt szegezett, s a vezető őrmester rendeletére tüzet adott, midőn a fegyvertől megakarták fosztani. Erre az őrség 4, csupán karddal fegyverkezett csendőr segélyével kikergette a népet. A katonák, kötelességükhez képest, csak a legvégső szükség idején használtak fegyvereiket. E katonák azon dicső hadsereghez tartoztak, melynek Olaszország létezését köszönheti, s reméljük, hogy az ország visszautasítandja azon gyalázatot, melylyel e katonák a „Dritto“-ban illettetnek. A vizsgálat egyébként foly, s eredménye nem sokára közöltetni fog.“

Bresciában a 15-kén elesett három polgár, roppant néptömeg jelenlétében temettetett el. Egy pap és polgár beszédet tartott, s egyetértésre hívták fel a népet. A beszédök nagy hatást tettek.

Németország. Berlin, máj. 22. A „Sternztg.“ három jegyzéket közöl, melyek a Poroszország és Kurhessen közti diplomatiiai érintkezés megszüntetését megelőzték. Az első Sydow volt kasseli porosz követé, melyben elégtételül Willisen tábornok ismeretes fogadtatásáért, a miniszterium rögtön elbocsátása követeltetik. E jegyzék így hangzik: Kassel, máj. 18.

„Alólirott, kormány részéről megbízott ő méltóságának, a választófejedelmi kormány külügyminiszterének, Goddaeus titkos tanácsos urnak következő közleményeket tenni. Ő Felsége tábornokságát, Willisen tábornok kénytelen volt elhagyni Kasselt, a nélkül, hogy ő királyi fensége a választófejedelm indíttatva érezte volna magát, őt még egyszer elfogadni, és személyesen felvilágosítást adni azon fogadtatásról, melyben ő fensége követé és sajátkezi levele részeltük. Ő fensége a király azonban megfontolta, hogy a tisztán személyes természetű küldetéssel megbízott tábornok hivatalos fogadtatása és két miniszternek a fogadtatásánál jelenléte, ez eljárásnak oly jellemet adnak, melyért az egész miniszterium felelős. Ő királyi fensége tehát, a választófejedelm ő kir. fensége felelős tanácsainak rögtön elbocsátásában lát egyedüli elégtételt. Ha azonban a kérdésben keddig, vagy is e hó 20-ig kielégítő intézkedés alólirottak tudomására nem juttattatnék, parancsa van alólirottak a diplomatiiai viszonyokat a választófejedelmi kormány nyal tisztént megszakítani, és Kasselt elhagyni. Alólirott, Goddaeus titkos tanácsos urat tiszteletteljesen felkérve e jegyzéket azonnal a választófejedelm tudomására juttatni, felhasználja ez alkalmat stb.“ Sydow.

Goddaeus ur felelete e sürgönyre így hangzik: „Alólirott nem készt a tegnapi, Willisen tábornok rendkívüli küldetésére vonatkozó jegyzéket a választófejedelm ő fenségével közölni. A választófejedelmi kormány azonban sajnálkozással kénytelen bevallani, hogy az abban közölt nézeteket, a Willisen tábornok fogadtatásakor történtekért miniszterfelelősségre nézve osztani képtelen. Midőn tehát alólirott, a porosz király ő fensége meghatalmazott követével, valóságos belső titkos tanácsos Sydow ur ő exelával tiszteletteljesen tudatni szerencsés, hogy a választófejedelm ő kir. fensége, a porosz király ő fenségének az említett jegyzékben kifejezett óhajátának eleget tenni magát indíttatva nem éri, felhasználja az alkalmat sat. von Goddaeus.

Az érintett jegyzékváltás befejezi Sydow ur felelete, melyben a diplomatiiai viszonyokat megszakítja, és azon célokat is fejtegeti, melyeket Poroszország a kurhesseni kérdésben maga elé kitűzött. E jegyzék így szól:

„A porosz király ő fenségének alólirott követé, a választófejedelm ő fensége külügyminiszterének Goddaeus titkos tanácsos urnak tegnap este kapott jegyzékéből meggyőződött, hogy a választófejedelm ő fensége a f. hó 18 diki jegyzékben kívánt elégtételre sem tudja magát elhatározni. Kapott utasításai folytán, tehát annál is inkább kényszerülve van alólirott a diplomatiiai viszonyokat a választófejedelmi kormány nyal megszakítani és Kasselt meg nem elhagyni, mert ő fensége a folyó hó 12-ki eljárást csak összefüggésben látja azon tanácsadások- és tettekkel, melyek Kurhessen jelenlegi helyzetét okozták. Ő fensége a király fentartja ugyan magának a további határozatokat, de egyuttal megtagadja alólirottak, hogy elutasítsa előtt azon ügyre vonatkozólag, mely Willisen tábornok küldetését vont maga után, következőket nyilatkoztassa ki: Hogy a választási eljárás, a szövetségi gyűlés által e hó 13-án kimondott határozathoz képest felfüggesztetik, azt ő fensége magától érthetőnek tartja. Ő kir. fensége azonban ez által meg nem tartja a dolgot betegezettnek. Nemcsak ideiglenes rendszabályokról van itt szó, hanem az egész ügy végleges elintézéséről, mely egyedül csak az 1831-ki alkotmány visszaállítása által eszközölhető. A királyi kormány, ebbeli meggyőződését komolyan és ismételve kijelentette. És most nem tehet mást, mint kijelenteni, hogy ezt mellőzhessen és egyetlen fűltetének jelentse ki, melynek teljesítése fogja a Poroszország és a választófejedelemség egymáshoz viszonyait szabályozni. Alólirott e nyilatkozattal, Goddaeus titkos tanácsos urral a hivatalos érintkezést ezennel megszüntetvén, ez alkalmat is felhasználja, hogy ő méltóságát különös tiszteletéről biztosítsa. Kassel, máj. 20. 1862. Sydow.

Kassel, máj. 23. Egy tegnapról kelt országfejedelmi rendelet, vonatkozva a maj. 13-i szövetségi határozatra, a legújabb két rendelet értelmében megkezdett választási eljárást megszünteti.

Törökország. Egy belgrádi távirat május 23-káról jelenti: Török katonaság erőszakkal kiszabadított két gonosztevőt szerbrendőrök keze közül. Erre nagy népospor-

tosodás keletkezett, mely csak hatósági közbelépés által volt lecsendesíthető.

Ugyan onnan e hó 24-ről következőt távirnak: A basa nem akart elégtételt adni a török katonaság tegnapi kibágásaiért. Erre a szerb kormány elhatározta, hogy a török gonosztevőket jövőre nem fogja kiadni, hanem maga bünteti meg.

Skutári, máj. 23. Hussein basa e hó 19-dikén hét zászlóalj gyalogsággal s 4000 főnyi rendezetlen csapatokkal átlépte a határt. A Vasojevici területek török csapatok kezében vannak, melyek Spuznál ma Montenegróba nyomulnak. Döntő csata várható.

Ujabbak. Frankfurt, maj. 25. A „Frankfurter Postztg.”-nak egy szombaton megjelent rendkívüli száma jelenti Kasselből: Pénteken tartott minisztertanácsban elhatározatott az 1831-i alkotmány visszaállítása az 1831-i választótörvénnyel. A miniszterváltozásról szíllongó hír eddigelő alaptalan.

— Ragusa, maj. 25. Derwis basa siker nélkül kísérlette meg az átmenetelt a dugai szoroson. A csata véres volt; a veszteség mindkét részről nagy. A törökök

elvesztették Cengsig Mehemed béget, az arnauták vezérért Azlam béget s több törzstisztet. Derwis basa Bilechia felé vonult s tegnap tekintélyes erővel Banjaniba ment, hogy onnan kísértse meg az átmenetelt Niksich felé.

— Páris, maj. 25. A „Moniteur” írja: Palmerston lord a francia hadsereg szolgálati létszámát nagyítva adta elő. A szolgálatban levő hadsereg valóságos létszáma 409,000, a tartalék 203,000 ember.

— Páris, maj. 26. A mai „Moniteur” jelenti: A császár elhatározta, hogy a hadsereg szolgálati létszámának leszállítása tekintetéből, a romai helyőrséget új szervezés alá veendi. Goyon fel van hívva, hogy a császár személye melletti szolgálatát ismét átvégye, és szenatorrá van kinevezve, a császár nagy megelégedésének bizonyítékául.

— Garibaldi maj. 23 án Turinba várták, hogy a királyi halálközvetlen az újabb események szülte nehézségek kiegyenlítése végett; s nem kétkednek, hogy a kiegyenlítés sikerülni fog. Garibaldi a legutóbbi napokban nagyon mérsékelte beszédét.

— A „Vaterland” biztos forrásból értesül, hogy Grammont herceg bécsi francia követ a legvilágosabb szavakkal kijelentette Rechberg grófnak, hogy Romában minden in statu quo marad. E nyilatkozat Metternich herceg Párisban tett diplomatai lépéseinek eredménye volna.

— Az „Opin. nationale”-nak egy romai tudósítása szerint a nép ott a legvidorabb hangulatban van, mivel azt hiszi, hogy az olasz csapatok már június első felében be fognak vonulni Romába. II. Ferencz készüléteket tesz, hogy Münchenbe tegye át lakását.

Távirati tudósítás a bécsi börzéről

Május 28-kán: Nemzeti kölcsön 84.75. 5 % Metalliques 71.25. Bank-részvény 843.—. Hítel-részvény 219.60. Váltó Londonra 131.75. Ezüst 130.65. Arany 6.29.

Május 26-kán: Urbéri kárpótási kötvény: Magyarországi 73.—. Erdélyi 71.—.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

H I R D E T É S E K.

HIVATALOS.

(604)

(2—3)

787. 1862

Hirdetmény.

Sz.-Udvarhelyi bégjegyzett kereskedő **Lengyel J. Péter**, a maga ezeu ideig tartott azon firmáját „Lengyel J. Péter vegyes kereskedése” általváltoztatta ezen firmára: „**Lengyel Péter vegyes kereskedése**”, mely firma általváltoztatást azon kellemetlen környúlálás idézte elő, miszerint ugyan sz.-udvarhelyi kereskedő Lengyel S. Péter részére az egyezkedési eljárás megengedtetvén, az „Erdélyi Hivatalos Értesítő” vétsége miatt, az egyezkedési eljárást illető hirdetménybe a „Lengyel S. Péter” neve helyett a „Lengyel J. Péter” neve nyomtatott ki.

A székely-udvarhelyi tanácsnak mint törvényszéknek 1862 majus 19-én tartott üléséből.
Kovács Mózes, Bonyhay József,
id. főbíró. id. jegyző.

HEM HIVATALOS.

(609)

(1—1)

Fürdői jelentés.

A Kézdi-Vásárhelytől alig egy nyolecad mérföldnyi, Oroszfalától pedig 300 lépésnyi távolságban találtató, de eddigelé elhanyagolva volt, hűlés, kinövések, orbáncz s ehez hasonló betegségek, ugy az ezekből származott utóbajok ellen már sikerrel alkalmazva volt, „fortyogó” nevű kénartalmu, borvizes gyógyforrást természeti hivatásának megfelelőleg használatosá tenni, magamnak czélul kitűzvé, nemcsak egy elfogadó épülettel, alkalmas vetkező szobákról, s szolgálatról, hanem minden egyéb, a t. cz. közönség kényelmére megkívántató szükseletekről kitelhetőleg gondoskodtam.

A Kárpátok tövében igen regényesen fekvő nevezett fürdő kényelmes használatát ajánlja már maga a helyiség, a mennyiben ez a legjobb karban tartott, csaknem séta gyanánt vehető út által a fenemlített, egy gyakorlati orvostudortól s több sebészektől lakott várossal összeköttetik, ajánlja a sok betegeken tapasztalt gyógyereje s a legjutányosabb ár, miért is bátor vagyok azt a t. cz. közönség figyelmébe s pártfogásába ajánlani.

Háromszék, Kézdi-Vásárhelyt, 1862-ki majus 12-kén.

Öz. Fekete Dánielnő.

(609)

(1—3)

Hirdetmény.

Nemes Dobokavármegye választói járásában **M. Fodorháza**n, az oda való birtokosság **korcsmárlási** joga, f. évi június hó 23-kán közérverés útján haszonbérbe fog adni három évre; mi is a kivenni szándékozónak azon figyelemztetéssel adatik hírt, hogy adig is a feltételeket helyben M. Fodorháza n. L. Leményi Ferencz úrnál megtekinthetik.

(607)

(1—3)

Ügyvéd **Kassay Ignác** lakását folyó évi ápril 1-én **Sz.-Udvarhely** városába áttevén, ügyvédi irodáját megnyitotta; elfogad minden peres és nem peres ügyeket gyors elintézés végett. Lakása: Szent-Imre utca, 599. szám, saját háza.

(610)

(1—3)

Az első magyar általános biztosító társaság kolozsvári főügynöksége biztosít jégkárok ellen

a lehető jutányos díjak, gyors és legméltányosabb kártérítések mellett, s elválal biztosításokat **tűzkárok ellen** (ha villám által okozottak is) épületekre, gazdasági és ipar készletekre, butorokra, állatokra, valamint **életbiztosításokat** is, u. m. a biztosított halála után fizetendő tőkék és nyugdíjak biztosítását, a biztosított életében fizetendő kiházasítási tőkék, elhalasztott életjáradékok (nyugdíjak) és közvetlen járadékok biztosítását. — Bevallásokat elfogadnak:

A főügynökségi iroda, van az **óvári piac-szeglet** 232. sz. a. az emeleten.

VIDÉKI ÜGYNÖKÖK: Alföldön: Gál Elek; Algyőgyon: Dáné Mózes; Békényben: Pál Ferencz; Bány-Hunyadon: Híry János; Baróthon: Császár József; Beszterczen: Tannenhaus Izrael; Blenke-Polyánban: Rácz Albert; Bolyán: László Ede; Bőllőben: Sebestyén Károly; Csepőn: Finna István; Cs.-Keresztúron: Torma Károly; Cs.-Szereán: Erős Elek; Déscen: Roth Pál; D.-Szentmártonban: Szőnyi Ferencz; Dobón: Barabás Imre; Egerben: Köblös Miklós; Egerbegen: Barabás József; Engeden: Bisztricsányi Sándor; Czirner J. József; Eleden: Karácson Mózes; Fejérvárr: Matherny Emil; Felvincen: Kovács Károly; Frádn: Finta Samu; F.-Szent-Péteren: Allenberg László; Gyulán: Soos Ferencz; Hevizen: Péteri Sándor; Hídalmason: Majthényi Ferencz; Homorod-Almásán: Máté Sándor; Jánosfalván: Darkó Sándor; Járásban: Siménfalvi Sándor; Kapnik-Bányán: Lepniczky Ferencz; Karácsonfalván: Nagy Sándor; Kézdi-Vásárhelyt: Hankó László; Kecsed-Szilváson: Oskli László; Kis-Engeden: Papp Miklós; Kolozson: Farkas Lajos; Kövenden: Tanka Sámuel; M.-Láposon: Breuer Pál; M.-Régenben: Viski Ferencz; Maros-Ludason: Marton Károly; Marosújvárr: Sebestyén Áron; M.-Vásárhelyt: Jenei Albert; Mocson: Rohonczy Zsigmond; N.-Hondán: Moricz Sándor; N.-Olygyősen: Décsi Sándor; N.-helyt: Veres Márton; Naszádon: Mendelsohn testvérek; Oláhláposbányán: Hanschild György; Oktándon: Sándor Ferencz; Pókafalván: Márk József; Remetén: Fülöp István; Retegén: Köblös István; Rogozon: Molnár Sándor; Sújón: Varga Ferencz; Siménfalván: Simén János; Sz.-Nádason: Pogány Lajos; Szamosújvárr: Dájbukát Jásdvárt: Varga Ferencz; Szerdahelyt: Medgyesi János; Teleken: Magyarosi Ferencz; Tékén: Varga Sámuel; nos; Székén: Nagy Károly; Szerdahelyt: Medgyesi János; Teleken: Magyarosi Ferencz; Tékén: Varga Sámuel; Tordán: Osztián testvérek; Torockón: Koronka Antal; Tóváson: Lukács József; Uj-Szekelben: Kovács Imre; Uj-Tordán: Balogh János; Zsobokon: Mike Lajos; Választon: Fülöp István; Vargyason: Józsa András.

Kővári László, főügynök.

Nyomatott az ev. ref. fűtanoda betűivel. (Bel-farkasutca 74 sz.)

(608)

(1—3)

Egy felsőbb tudományokat végzett ifju, ki németül és francziánul is beszél, méltányos feltételek mellett **magány tanítói állást** helyben vagy vidéken kész elfogadni. Értesülbetni Stein János könyvkereskedésében.

(603)

H I R D E T É S.

(3—3)

Alólitnak van szerencséje a n. érd. közönséggel tudatni, miszerint felsőbb jóváhagyás következtében, teljesen berendezett **gyógyszertárát Mocson** folyó évi majus hó 24-dik napján **megnyitotta**, magát a t. cz. közönség pontos szolgálatára és kegyes pártfogásába ajánlván.

Rohonczy Zsigmond.

STEIN JÁNOS

könyvkereskedésében Kolozsvárt, **Wittich Józsefnél** Maros-Vásárhelyt, **Dobray Nándornál** S.-Udvarhelyt, **Barthos Domokosnál** S.-Szentgyörgyön kapható:

NÖVENDÉK IFJUSÁG IMAKÖNYVE.

Hitben megerősödött protestáns fiak és leányok számára írta **Medgyes Lajos**.

Ára: nyomtató velin papiron, bórbe kötve, tokkal, 1 frt.

Diszkiadás, író-velin, bórbe kötve arany metszéssel, tokkal 1 frt 50 kr.

Homiliák

régibb és legújabb modorban, kiadja Dobos János czeplédi ref. pap, ára 2 frt.

Concordancia

vagy **Szentirati szókönyv**, mely magában foglalja a Károli-Gáspár fordítása szerinti ó- és uj-szövegségben előforduló nevezetesebb szókat, tárgyakat, szólásmódokat és ezeknek magyarázatát a megfelelő bibliai helyekkel együtt.

Készítette **Fördös Lajos** kecskeméti ref. lelkész.

Első kötet **A—E**. Második kötet **F—J**. Egy-egy kötet ára 2 frt 30 kr.

Általános magyar törvénykezési eljárás

peres és peren kívüli ügyekben, a legújabb törvényhozás szerint. Felvilágosító jegyzetekkel és kimerítő irománypéldákkal, bírák, ügyvédek s a közélet használatára. I-ső füzet. Az egész munka ára 5 frt.

Vázlatok egy év történetéből

(1860 oct. 20-kától 1861 octoberig).

Kecskeméty Aurél tól. Ára 2 frt.

A váltórendtartás

a es. kir. váltótörvény értelmében.

Népszerű magyarázat, számos gyakorlati példákkal és mintákkal, s a törvény szövegével bővítve.

Mindeneműek felvilágosítására szerkesztette **Finály Henrik Lajos**, gymn. tan. és a kolozsvári szab. keresk. társaság vasárnapi iskolájában rendes tanító. ára 70 k.

Ugyanott kapható:

Veress F. látogatásijegy alaku fényképei

Darabja 50 kr.

Bodola Sámuel ev. ref. püspök, **Bognár Vilma** sz. m., **Brassai Sámuel**, **Berde Áron** tanár, **Balázs Sándor**, **Deák Farkas**, **Dózsa Dániel** szerkesztő, **Fekete János** román esperes, **Finály Henrik Lajos**, **Follinus János**, és neje, **Fekete Mihály** szerkesztő, **Gyulai Pál** tanár, **Haynald Lajos** rom. kath. püsp. **Halmágyi Sándor**, **Haray Victor**, **Hory Farkas**, **Huber Ida** és **Károly**, **Helmreich Jakob**, **Jakab Elek**, **Komáromy Lajos** sz. m., **Kriza János** unit. püspök, **Gr. Mikó Imre** ő exc., **Nagy Ferencz**, **Nagy János**, **Báró Orbán Balázs**, **Ocsvai Ferencz** jogtanár, **Ormai Ferencz**, **Paulay Ede**, **Pauly Richard**, **Réthy Lajos**, **Ruzitska György**, **Salamon József** tanár, **Stéger Ferencz**, **Szász Gerő**, **Szász Domokos**, **Szerdahelyi Kálmán**, **Szigligeti Anna**, **Szigligeti Jolán**, **Szöllősy Róza**, **Szentgyörgyi Imre**, **Türr István**.